

Edvardas Gudavičius

Lietuvių istorikas, profesorius, Lietuvos mokslų akademijos narys emeritas. Tyrinėjo Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės istoriją. Gimė 1929 m. rugsėjo 6 d. Kaune, mirė 2020 m. sausio 27 d. Vilniuje, palaidotas Antakalnio kapinėse.

1953 m. Kauno politechnikos institute įgijo inžinieriaus mechaniko specialybę. 1952–1973 m. dirbo Kauno ir Vilniaus gamyklose, projektavimo įstaigose. Į humanitarinius mokslus pasuko būdamas 33 metų. 1962–1968 m. studijavo istoriją Vilniaus universitete (VU). 1970 m. ten pat baigė neakivaizdinę aspirantūrą ir 1971 m. apgynė daktaro disertaciją: *Lietuvos valstiečių įbaudžiavinimo procesas ir jo atspindys Pirmajame Lietuvos Statute*. 1974 m. pradėjo dirbti Mokslų akademijos Istorijos institute. Šio instituto vyr. mokslo darbuotoju dirbo iki 1995 m. 1975–2012 m. VU dėstė įvairias istorines disciplinas.

Kartu su VU dėstytojais leido Pirmąjį Lietuvos Statutą. 1989 m. apgynė habilituoto daktaro disertaciją: *Lietuva Pabaltijo tautų kovoje prieš vokiečių feodalų agresiją XIII amžiuje*. 1991 m. jam suteiktas profesoriaus vardas. 1996 m. prof. E. Gudavičius išrinktas Lietuvos mokslų akademijos nariu korespondentu; 2000 m. – tikruoju nariu, nuo 2011 m. – LMA narys emeritas. Lietuvos piliečių chartijos narys. Vienas iš krašto kultūros ir istorijos pažinimo klubo „Alkas“ įkūrimo iniciatorių. 1999 m. jis buvo išrinktas Rusijos humanitarinių mokslų akademijos (Sankt Peterburgas) nariu.

Prof. E. Gudavičius – vienas Lietuvos moderniosios historiografijos kūrėjų. Suformulavo šiuolaikinę integralios civilizacijų istorijos koncepciją. Jis įtvirtino nuostatą, kad nuo Lietuvos krikšto prasidėjo jos europėjimas, valstybė pritapo prie Vakarų civilizacijos, drauge ir prie Vidurio Europos, pabrėžė europietiškus lietuvių kultūros bruožus.

„Vakarų idėjinių ir politinių reiškinių perėmimas Lietuvoje vyko vėluojant socialinei ir ūkinei pažangai. Lietuva viduramžiais buvo ubagiška šalis. Tokia ir liko. Skamba nemaloniai, bet negaliu vadinti plaučių uždegimo sloga. Norint pasveikti, būtina nustatyti tikslią diagnozę“, – mokslinėje diskusijoje sakė Profesorius.

E. Gudavičius nustatė tikėtiną Mindaugo karūnavimo datą – 1253 m. liepos 6 d.

Profesorius E. Gudavičius – vienas Lietuvos televizijos laidų ciklą *Lietuvos istorija* (1988–1990, daugiau kaip 60 laidų) ir *Būtovės slėpiniai* (1993–2004, apie 130 laidų;) kūrėju.

Svarbiausios jo parašytos monografijos ir paskelbtos šaltinių publikacijos: *Žymenys ir ženklai Lietuvoje XII–XX a.* (1980), *Pirmasis Lietuvos Statutas* (su S. Lazutka 1 t. 1 d., 1983, 2 d., 1985), *Kryžiaus karai Pabaltijyje ir Lietuva XIII amžiuje* (1989), *Miestų atsiradimas Lietuvoje* (1991), *Vytauto Didžiojo 1388 metų privilegija žydams* (su S. Lazutka, 1993), *Pirmasis Lietuvos Statutas* (su kitais, 2 t. 1 d., 1994), *Mindaugas* (1998), *Lietuvos istorija: Nuo seniausių laikų iki 1569 m.* (1 t., 1999, 2001), *Pirmasis Lietuvos Statutas (1529 m.)* (su kitais, 2001), *Lietuvos europėjimo keliais. Istorinės studijos* (2002), *1009 metai: šv. Brunono Kverfurtiečio misija* (su kitais, 2006), *Mindaugas karalius* (su kitais, 2008), *Visa istorija yra gyvenimas* (2014), *Pirmasis Lietuvos Statutas* (su kitais, 2014), *Los caprichos. Du tūkstančiai devintieji* (2015), *Būtovės slėpiniai: nuo Netimero iki...* (su A. Bumblausku, 2014), *Būtovės slėpiniai: Užmiršta Lietuva* (su A. Bumblausku, 2016), *Būtovės slėpiniai. Lietuvos vartai į jūrą* (su A. Bumblausku, 2017), *Istorijos inžinierius. Edvardo Gudavičiaus tekstai apie Lietuvą, Europą ir pasaulį* (2019).

1995 m. jam skirta Lietuvos mokslo premija (su S. Lazutka, už Pirmojo Lietuvos Statuto tyrimus ir publikavimą). Profesorius E. Gudavičius – 1998 m. Lietuvos nacionalinės kultūros ir meno premijos laureatas (premią suteikta už LTV laidų „Būtovės slėpiniai“ kūrimą). 1999 m. apdovanotas. 2001 m. – Skuodo r. savivaldybės Simono Daukanto premijos laureatas. 2003 m. jam įteiktas Vytauto Didžiojo ordino Komandoro didysis kryžius. 2007 m. įteikta Konstitucijos taurė už indėlį į Lietuvos Konstitucijos taikymo plėtrą. 2013 m. įteiktas Lenkijos Respublikos valstybinis apdovanojimas – Komandoro kryžius su Nuopelnų ordino žvaigžde. 2013 m. akademinės istorikų bendruomenės pripažintas vienu iš trijų geriausių pastarojo dešimtmečio istorikų. 2014 m. apdovanotas I laipsnio medaliu „Už nuopelnus Vilniui ir Tautai“. 2019 m. 90-mečio proga apdovanotas Lietuvos mokslų akademijos atminimo medaliu už didžiulį indėlį į fundamentalius Lietuvos istorijos tyrinėjimus, naujos Lietuvos istorijos koncepcijos sukūrimą, jaunimo ir visuomenės pilietiškumo ugdymą bei už nuoširdų bendradarbiavimą su Lietuvos mokslų akademija, Humanitarinių ir socialinių mokslų skyriumi.

Professor Edvardas Gudavičius

Professor Edvardas Gudavičius – famous Lithuanian historian, member emeritus of the Lithuanian Academy of Sciences. He was one of the best historians in Lithuania specializing in the early history of Grand Duchy of Lithuania. Born September 6, 1929 in Kaunas, died January 27, 2020 in Vilnius.

Education, degrees, titles, professional experience

In 1953 E. Gudavičius graduated from Kaunas Polytechnic Institute with a degree in engineering. He started his career as a mechanic at one of the factories in Kaunas, but in 1958 moved to Vilnius. In 1962, he enrolled to Vilnius State University (VU) seeking a degree in history. In 1971 he defended doctoral dissertation *Lithuanian serfage process and its reflection in the First Statute of Lithuania*. From 1974 to 1995 he worked in the Institute of History and at the same time he taught various historical disciplines at the VU until 2012. In 1989 E. Gudavičius defended dr. habil. dissertation *Lithuania in the Balts' war against German aggression in 13th century* and two years later, in 1991, earned the title of professor of Vilnius University. Professor was a full member of the Lithuanian Academy of Sciences since 2000 and a member of the Russian Academy of Humanities in Saint Petersburg since 1999.

“Professor E. Gudavičius was an exceptional Historian and Teacher who promoted through his posture and word a critical way of thinking about the past and the present, and also to have an open outlook to the world and pursue new goals” said his disciple, Rector of Vilnius University, Professor Rimvydas Petrauskas. E. Gudavičius researched the history of the Grand Duchy of Lithuania and was one of the creators of Lithuania's modern historiography. He identified the likely date of the coronation of King Mindaugas on July 6, 1253, and the date was later declared a public holiday.

To the wider public he was mostly known for his work together with professor Alfredas Bumblauskas on the long-running TV show *Būtovės slėpiniai*, a talk show dedicated to topics of the history of Lithuania. The professor worked with his colleagues in publishing the Statutes of Lithuania, was a frequent contributor to various reference works. He has written and published over ten books and monographs, a multitude of articles.

Awards

Professor E. Gudavičius was awarded the Lithuanian National Art Prize for Culture and Arts in 1998, The Commander's Cross of the Order of the Lithuanian Grand Duke Gediminas in 1999,

The Commander's Grand Cross of the Order of Vytautas the Great in 2003, The Commander's Cross with Star of the Order of Merit of the Republic of Poland in 2013, the medal For Merit to Vilnius and the Nation in 2014. On the occasion of the 90th birthday he was awarded a Commemorative Medal of the Lithuanian Academy of Sciences for the great contribution into fundamental research of the history of Lithuania.

Parengė

LMA Organizacinio skyriaus vyriausioji specialistė
Valerija Paškauskienė

Naudoti šaltiniai:

<https://en.delfi.lt/culture/historian-edvardas-gudavicius-passes-away>

Profesorius Alfredo Bumblausko straipsnis. Visuotinė lietuvių enciklopedija
Nuotraukos autorius Julius Kalinskas. Visuotinė lietuvių enciklopedija